

การใช้คืนเงินกู้ยืมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ปี พ.ศ. 2546

อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

The Repayment of Village Funds and Urban Community in Artsamart District, Roi-Et Province in 2003

อาทิตย์สุนทร ดีการกระทำ¹ สมทรง สุวพานิช² รังสรรค์ สิงห์เลิศ³ และ สุนี สาทิตานันต์⁴

Arhitsuinthorn Deekarnkratham,¹ Somsong Suwapanich,² Rungsan Singhalert³ and Suneer Sathitanant⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการกู้ยืมเงินและการนำเงินไปใช้ การใช้คืนเงินกู้ยืม และศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการใช้คืนเงินกู้ยืมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองปี 2546 อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 362 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และได้ผ่านการตรวจสอบ ประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและการนำเงินไปใช้ ตอนที่ 3 การใช้คืนเงินกู้ยืมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอในการใช้คืนเงินกู้ยืมและวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนหรือในอำเภออาจสามารถนำเงินกู้ไปใช้ผิดโครงการของกู้ยืมเงินผิดวัตถุประสงค์ และสมาชิกคืนเงินกู้ยืมโดยมีการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินและนายทุนนอกระบบ โครงการที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่จัดทำ คือ โครงการเลี้ยงโค โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อเป็นอาชีพเสริม จำนวนเงินที่สมาชิกกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เฉลี่ย 21,602.21 บาท ส่วนการนำเงินกู้ยืมไปใช้พบว่าส่วนใหญ่ไม่ใช้เงินตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยนำเงินไปซื้อโทรศัพท์มือถือและใช้จ่ายประจำวัน

รายได้จากการขายผลผลิตในการดำเนินงานตามโครงการเฉลี่ย 18,320.44 บาท รายจ่ายจากการลงทุนตามโครงการเฉลี่ย 20,455.80 บาท และกำไรจากการลงทุนโครงการเฉลี่ย 7,287.29 บาท การใช้คืนเงินกู้ยืมพบว่า อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเฉลี่ย 6 บาทต่อปี จำนวนดอกเบี้ยที่สมาชิกแต่ละคนจ่ายคืนให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเมื่อครบรอบปีเฉลี่ย 1,474.31 บาท และจำนวนเงินที่สมาชิกคืนให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยเฉลี่ย 22, 648.07 บาทต่อปี ส่วนการใช้คืนเงินกู้ยืมนั้น พบว่าส่วนใหญ่ใช้คืนเงินกู้ไม่ทันตามกำหนดเวลาโดยได้เงินมาจากญาติ เป็นที่

¹ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² Ph.D.(Mathematics Education) รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ ศษ.ด.(ประชากรศึกษา) อาจารย์ ⁴ ศศ.ด.(พัฒนศาสตร์) อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

น่าสังเกตว่ามีการกู้ยืมนายทุนนอกระบบดอกเบี้ยเฉลี่ย 2.42 บาทต่อเดือน และได้จากการกู้ยืมสถาบันการเงิน ดอกเบี้ยเฉลี่ย 2.47 บาทต่อเดือน ในการใช้เงินคั้นนั้นคณะกรรมการกองทุนได้ประกาศให้สมาชิกทราบถึงวันชำระ โดยผ่านหอกระจายข่าว ก่อนถึงวันชำระเงินกู้ประมาณ 1 - 2 สัปดาห์ สมาชิกที่กู้เงินต้องไปติดต่อขอชำระคั้นเงินกู้ที่ทำการกองทุน คณะกรรมการกองทุนตรวจสอบจำนวนเงินที่ค้างชำระพร้อมดอกเบี้ยรับชำระเงินกู้ และจัดเอกสารชำระเงินกู้ให้ถูกต้อง

คำสำคัญ : กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การคั้นเงิน การกู้ยืม

ABSTRACT

The research was to study the management, repayment, problems and also suggestions about the loan from the village funds and urban community in Artsamart district, Roi-Et Province in 2003. The sample subjects were three hundred and sixty two villagers selected by the simple random sampling technique. The data were collected by an interviewing form assessed by the experts. The interviewing form consisted of 4 parts : 1) personal information, 2) financial management, 3) repayment for the loan, and 4) problems and suggestions. The research statistics used were percentage, mean and standard deviation. The results indicated that :

The results indicated that most of the villagers spent money wrongly regarding the purpose of the loan such as buying a mobile and paying for cost of living. They repaid for the loan from the funds by borrowing money from an illegal financial institution. In regard the project, some villagers spent much money on a cattle farm as their extra occupation. The average amount of money for the project investment was about 20,455.80 baht. The villager earned 18,320.44 baht a year by selling products of the projects. They earned about 7,287.29 baht for the interest. In regard to the repayment, it was found that the average amount of money paid back for the loan with the interest was about 22,648.07 baht a year. The villagers repaid for the loan quite late.

Keywords : Village funds and Urban Community, Repayment, Loan

บทนำ

จังหวัดร้อยเอ็ดได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งสิ้น 2,393 กองทุน หลังจากทีกองทุนได้ดำเนินการครบ 1 ปี คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดได้ประเมินผลการดำเนินงาน โดยการประกวดกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่า มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มปัญหา คือ

- 1) ปัญหาของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เช่น ไม่มีคำตอบแทนกรรมการ ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ กรรมการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ และไม่เข้าใจระเบียบ
- 2) ปัญหาของสมาชิกกองทุน เช่น สมาชิกไม่นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ประกอบอาชีพแล้วขาดทุนและการชำระเงินกู้ไม่ทันตามกำหนด
- 3) ปัญหาของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น ความล่าช้าของ

ธนาคารสาขา การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน (สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดร้อยเอ็ด, 2545 : 36-37) อำเภอมหาสารคามเป็นอีกอำเภอนึ่งหนึ่งของจังหวัดร้อยเอ็ดที่สามารถจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านได้ครบหมู่บ้านจำนวน 138 กองทุน จากการประเมินผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านครบ 1 ปี พบว่า การส่งเงินคั้นไม่เป็นไปตามระเบียบกำหนด และพบว่าการใช้เงินยังไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ผู้วิจัยในฐานะที่เคยปฏิบัติงานเป็นบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้คั้นเงินกู้ยืมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในอำเภอมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อจะนำ ผลการวิจัยที่ได้มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการกู้ยืมเงินและการนำเงินไปใช้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ปี พ.ศ. 2546 อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาการใช้คืนเงินกู้ยืมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ปี พ.ศ. 2546 อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการใช้คืนเงินกู้ยืมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ปี พ.ศ. 2546 อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

สมมติฐานการวิจัย

1. สมาชิกกองทุนกู้ยืมเงินและนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ
2. สมาชิกกองทุนใช้คืนเงินกู้ยืมตามกำหนดเวลา

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาการใช้คืนเงินกู้ยืมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ปี พ.ศ. 2546 อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 69 กองทุน มีสมาชิกทั้งหมด 3,403 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 362 คน การกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยวิธีการที่นำเสนอโดยทาร์ยามานะ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อำเภออาจสามารถ จำนวน 138 กองทุน สมาชิกทั้งหมด 8,063 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 138 กองทุน สมาชิกทั้งหมด 8,063 คน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างดำเนินการดังนี้

2.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างกองทุน เลือกกลุ่มตัวอย่างกองทุนในการวิจัย 50% ของจำนวนกองทุนทั้งหมด 69 กองทุน การเลือกตัวอย่างกองทุนโดยสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีจับสลาก

2.2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดของกองทุนตัวอย่าง โดยวิธีของยามานะ (วิเชียร เกตุสิงห์, 2541 : 21) สุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับสลากได้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด 362 คน จาก 36 กองทุน

เครื่องมือการวิจัย

1. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้ดำเนินการ การตามขั้นตอนและกระบวนการ ดังนี้

1.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้คืนเงินกู้ยืมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อนำมาปรับปรุงใช้ตามความเหมาะสม

1.2 ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3 สร้างแบบสัมภาษณ์การใช้คืนเงินกู้ยืมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยศึกษาและปรับปรุงจากแบบสอบถามที่มีลักษณะใกล้เคียง

1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำและเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ

1.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์

2. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์จากงานวิจัยอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับการวิจัยครั้งนี้และแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและการนำเงินไปใช้

ตอนที่ 3 การใช้คืนเงินกู้ยืมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอในการใช้คืนเงินกู้ยืม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอบหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่ 1 มีนาคม ถึง 30 มีนาคม พ.ศ. 2547
3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องและนำมาจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ตอนที่ 1

ตอนที่ 2, 3 และ 4 ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากแบบสัมภาษณ์นำมาประมวลเป็นข้อๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2. ประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ และแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตารางแจกแจงความถี่ และอภิปรายผลโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 50.18 ปี สถานภาพสมรสคู่ จบการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพทำนา รายได้

เฉลี่ย 42,624.31 บาทต่อปี รายจ่ายของครอบครัว 30,917.13 บาทต่อปี แต่ละครอบครัวมีสมาชิกอาศัยอยู่จริงเฉลี่ย 6 คน เป็นสมาชิกที่กำลังศึกษาอยู่เฉลี่ย 3 คน และส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกองทุน

2. ชนิดโครงการกู้ยืมเงินของสมาชิกกองทุน ส่วนใหญ่เป็นโครงการเลี้ยงโคและมีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อเป็นอาชีพเสริม และจำนวนเงินที่สมาชิกกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในปี 2546 เฉลี่ย 21,602.21 บาท **การนำเงินกู้ยืมไปใช้ พบว่า** มีสมาชิกใช้เงินไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยนำเงินไปเป็นค่าซื้อโทรศัพท์มือถือ และใช้จ่ายประจำวัน มีรายได้จากการขายผลผลิตในการดำเนินงานโครงการ เฉลี่ย 18,320.44 บาท รายจ่ายจากการลงทุนโครงการเฉลี่ย 20,455.80 บาท กำไรจากการลงทุนโครงการเฉลี่ย 7,287.29 บาท

3. การใช้คืนเงินกู้ยืม อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเฉลี่ย 6 บาทต่อปี จำนวนดอกเบี้ยที่สมาชิกแต่ละคนจ่ายคืนให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อครบรอบปีเฉลี่ย 1,474.31 บาท การชำระเงินกู้ให้กับกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ทั้งต้นและดอกเบี้ยเฉลี่ย 22, 648.07 บาทต่อปี

พฤติกรรมการคืนเงินกู้ยืม สมาชิกส่วนใหญ่คืนเงินกู้ไม่ทันตามกำหนดเวลา โดยนำเงินมาจาก ลูก ญาติ พี่ น้อง ส่งมาให้ มีการกู้ยืมเงินจากนายทุนนอกระบบ ดอกเบี้ยเฉลี่ย 2.42 บาทต่อเดือน และได้จากการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน ดอกเบี้ยเฉลี่ย 2.47 บาทต่อเดือน ขั้นตอนการคืนเงินกู้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ คณะกรรมการกองทุนนัดประชุมเพื่อตรวจสอบทะเบียนเงินกู้ จัดเตรียมเอกสารต่างๆ และกำหนดวันชำระเงินกู้ และฝ่ายประชาสัมพันธ์ของคณะกรรมการ กองทุนได้ประกาศหอกระจายข่าวให้สมาชิกกองทุนทราบถึงวันชำระเงินกู้ ก่อนถึงกำหนดวันชำระประมาณ 1-2 สัปดาห์ ขั้นการชำระเงินกู้ เมื่อถึงกำหนดวันชำระเงินกู้ สมาชิกที่กู้เงินจะไปติดต่อขอชำระคืนเงินกู้ที่ทำการกองทุน คณะกรรมการกองทุนตรวจสอบจำนวนเงินที่ค้างชำระพร้อมดอกเบี้ยรับชำระเงินกู้ และจัดเอกสารชำระเงินกู้ให้ถูกต้อง เช่น สมุดฝากของสมาชิก ใบเสร็จรับเงินกู้และดอกเบี้ย และ

ขั้นประเมินผล เมื่อครบกำหนดชำระเงินกู้แล้ว คณะกรรมการกองทุนได้สรุปจำนวนสมาชิกที่ค้างชำระเงินกู้เพื่อจัดทำทะเบียนผู้ค้างชำระเงินกู้และมอบทะเบียนนั้นให้กับคณะกรรมการกองทุนฝ่ายติดตามเร่งรัดหนี้เงินกู้ต่อไป

4. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ สมาชิกให้ข้อเสนอแนะว่า จำนวนเงินกู้น้อยเกินไป (ร้อยละ 75.41) อัตราดอกเบี้ยในระดับพอดี (ร้อยละ 24.59) ระยะเวลาคืนเงินกู้นิยมที่สมาชิกเห็นว่าเหมาะสม 1 ปี (ร้อยละ 96.96) 2 ปี (ร้อยละ 2.76) และ 3 ปี (ร้อยละ 0.28) ขั้นตอนในการขอยืมไปเร่งใส่ (ร้อยละ 84.36) ไม่ไปเร่งใส่ (ร้อยละ 35.64)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. โครงการกู้ยืมเงินของสมาชิกส่วนใหญ่เป็นโครงการเลี้ยงโค โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อเป็นอาชีพเสริม และจำนวนเงินที่สมาชิกกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในปี 2546 เฉลี่ย 21,602.21 บาท ส่วนการนำเงินกู้นี้ไปใช้ พบว่าส่วนใหญ่ใช้เงินไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยนำเงินไปซื้อโทรศัพท์มือถือและใช้จ่ายประจำวัน และมีรายได้จากการขายผลผลิตในการดำเนินงานโครงการเฉลี่ย 18,320.44 บาท รายจ่ายจากการลงทุนโครงการเฉลี่ย 20,455.80 บาท และกำไรจากการลงทุนโครงการเฉลี่ย 7,287.29 บาท ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกรมพัฒนาชุมชน (2539 : 25) โดยกองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวชนบท ได้ดำเนินงานด้านกองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวชนบทตามนโยบายการกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ชนบท รวมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมีพื้นที่เป้าหมาย คือ หมู่บ้านยากจนเร่งรัดพัฒนาอันดับหนึ่ง จำนวน 11,608 หมู่บ้าน ซึ่งจะให้งบประมาณตามโครงการทั้งสิ้น 3,471 ล้านบาทและมีระยะเวลาดำเนินการต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2536 - 2540 พบว่ามีครัวเรือน จำนวน 32,133 ครัวเรือนกู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพด้านการเกษตร จำนวน 225,676,425 บาท (ร้อยละ 84.19) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคณะกรรมการกองทุนมีการคัดกรองโครงการต่างๆ ที่สมาชิกทุกคนเสนอมา โดยมี

หลักเกณฑ์การพิจารณาอนุมัติเพื่อให้สมาชิกกู้ยืมอย่างเคร่งครัด โดยทั่วไปมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างน้อย 3 ด้าน คือ ด้านโครงการ ด้านตัวบุคคล และหลักประกัน ทั้งนี้ประเภทของโครงการหรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่จะนำเงินไปลงทุนว่าเป็นอาชีพอะไร ชัดกับหลักศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม หรือสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านหรือไม่ อาชีพที่สามารถกู้ไปลงทุนได้ เช่น ค้าขาย หัตถกรรม อุตสาหกรรม ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ แร่รูปผลิตภัณฑ์ อู่ซ่อมรถ เป็นต้น ความเป็นไปได้ของโครงการที่จะขอกู้ ผู้กู้จะบริหารจัดการอย่างไรกับโครงการ ทำกับใคร ทำเมื่อใด ทำที่ไหน ความยากง่ายในการดำเนินงาน มีโอกาสเป็นไปได้ มากน้อยเพียงใด วงจรกิจของโครงการ ว่ามีวงจรระยะสั้นหรือยาวอย่างไร สอดคล้องกับระยะเวลาในการชำระคืนในสัญญาหรือไม่ และวงเงินที่ขอกู้ควรมีความเหมาะสมกับโครงการ โดยพิจารณา จากเจตนาของการใช้เงิน เช่น ต้องการเอาเงินไปทำอะไร จำนวนเท่าไร ซื้อหรือลงทุนอะไรบ้าง ซึ่งไม่ควรอนุมัติกู้เกินความจำเป็นที่จะใช้ตามโครงการ (กระทรวงมหาดไทย, 2544 : 27)

2. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เฉลี่ย 6 บาทต่อปี จำนวนดอกเบี้ยที่สมาชิกแต่ละคนจ่ายคืนให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อครบรอบปีเฉลี่ย 1,474.31 บาท และจำนวนเงินที่สมาชิกคืนให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั้งต้นและดอกเบี้ยเฉลี่ย 22,648.07 บาทต่อปี

3. สมาชิกส่วนใหญ่คืนเงินกู้ทันตามกำหนดเวลา โดยได้เงินมาจาก ลูก ญาติ พี่ น้องส่งมาให้ หรือการกู้ยืมเงินจากนายทุนนอกระบบดอกเบี้ยเฉลี่ย 2.42 บาทต่อเดือน และได้จากการกู้ยืมสถาบันการเงิน ดอกเบี้ยเฉลี่ย 2.47 บาทต่อเดือน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน โดยมีขั้นตอนการใช้คืนเงินกู้ 3 ขั้นตอน **ขั้นเตรียมการ** คณะกรรมการกองทุนนัดประชุมเพื่อตรวจสอบทะเบียนเงินกู้ จัดเตรียมเอกสารต่างๆ และกำหนดวันชำระเงินกู้ และฝ่ายประชาสัมพันธ์ของคณะกรรมการกองทุนจะประกาศให้กระจายข่าวให้สมาชิกกองทุนทราบถึงวันชำระเงินกู้ ก่อนกำหนดถึงกำหนดวันชำระประมาณ

1-2 สัปดาห์ **ขึ้นการชำระเงินกู้** เมื่อถึงกำหนดวันชำระเงินกู้ สมาชิกที่กู้เงินจะไปติดต่อขอชำระคืนเงินกู้ ณ ที่ทำการกองทุน คณะกรรมการกองทุนตรวจสอบจำนวนเงินที่ค้างชำระพร้อม ดอกเบี้ยรับชำระเงินกู้ และจัดเอกสารชำระเงินกู้ให้ถูกต้อง เช่น สมุดฝากของสมาชิก ใบเสร็จรับเงินกู้ และดอกเบี้ย และ **ขึ้นประเมินผล** เมื่อครบกำหนดชำระเงินกู้แล้ว คณะกรรมการกองทุนจะสรุปจำนวนสมาชิกที่ค้างชำระเงินกู้ เพื่อจัดทำทะเบียนผู้ค้างชำระเงินกู้ และมอบทะเบียนนั้นให้กับ คณะกรรมการกองทุนฝ่ายติดตามเร่งรัดหนี้เงินกู้ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในอำเภอ อาจสามารถ สมาชิกคืนเงินกู้ยืมด้วยการกู้ยืมเงินสถาบันการเงินหรือนายทุนนอกระบบ โครงการที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จัดทำ คือ โครงการเลี้ยงโค โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อเป็นอาชีพเสริม จำนวนเงินที่สมาชิกกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เฉลี่ยโครงการละ 21,602.21 บาท ส่วนการนำเงินกู้ยืมไปใช้พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ใช้เงินตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เช่นซื้อโทรศัพท์มือถือและใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

2. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเฉลี่ย 6 บาทต่อปี จำนวนดอกเบี้ยที่สมาชิกแต่ละคนจ่ายคืนให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อครบรอบปี เฉลี่ยโครงการละ 1,474.31 บาท สมาชิกคืนเงินให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั้งเงินต้น และดอกเบี้ยเฉลี่ย 22, 648.07 บาทต่อปี การใช้คืนเงินกู้ยืมนั้น ส่วนใหญ่ใช้คืนเงินกู้ไม่ทันตามกำหนดเวลาโดยได้เงินมาจากญาติ และกู้จากสถาบันการเงินหรือนายทุนนอกระบบ

3. **การชำระเงินกู้** คณะกรรมการกองทุนได้ประกาศให้สมาชิกทราบกำหนดวันชำระเงินโดยผ่านหอกระจายข่าว ก่อนถึงวันชำระเงินประมาณ 1-2 สัปดาห์ สมาชิกที่กู้เงินได้ติดต่อขอชำระคืนเงินกู้ที่ทำการกองทุน คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้ตรวจสอบจำนวนเงินที่ค้างชำระพร้อมดอกเบี้ยรับชำระเงินกู้ และจัดเอกสารชำระเงินกู้ให้ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ระยะเวลากู้ยืมสั้นเกินไป ต้องการให้ยืดระยะเวลาเป็น 3 ปี ระยะเวลาที่ยืมเงินที่เหมาะสมควรเป็น 5 ปี บางโครงการยังไม่ได้ผลผลิต ทำให้ผู้กู้ต้องใช้เงินจากแหล่งอื่นจ่ายคืนเงินต้น

2. เงินทุนมีน้อยไม่เพียงพอกับการลงทุน ขั้นตอนการดำเนินงานของธนาคารออมสินล่าช้า และสมาชิกมีหนี้ซ้ำจากจากการยืมเงินนอกระบบ

3. จำนวนเงินกู้ยืมไม่ควรต่ำกว่ารายละเอียด 30,000 บาท อัตราดอกเบี้ยไม่ควรเกินร้อยละ 3 บาท และการรับเงินกู้ควรให้คณะกรรมการกองทุนนำมาจ่ายที่กองทุนหมู่บ้าน

4. คริวเรือนที่ขายจนไม่มีโอกาสกู้ยืมเพราะกรรมการบางส่วนหรือบางหมู่บ้านกลัวการเรียกเก็บคืนทำได้ยาก จึงไม่อนุมัติเงินกู้ยืม

5. หลายกรณีผู้กู้ยืมใช้เงินผิดประเภท เช่นซื้อรถจักรยานยนต์ โทรศัพท์มือถือหรืออื่นๆ นอกเหนือจากโครงการเสนอกู้ จึงควรปรับปรุงระเบียบข้อบังคับทั้งในระดับนโยบายและระดับผู้ปฏิบัติ เพื่อให้คล่องตัวในการปฏิบัติและให้เป็นรูปธรรมมากที่สุด

6. ควรให้หน่วยงานของรัฐส่งเสริมอาชีพให้ชุมชนอย่างจริงจัง เปิดตลาดให้กว้างและมีกรวางแผนการตลาดเพื่อนาคต

7. ควรมีการประสานสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการกองทุนและระดับเครือข่าย ทำความเข้าใจและตกลงในประเด็นปัญหาบางกรณีให้เป็นแนวปฏิบัติเดียวกัน

8. คณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลควรทราบข้อมูลอันเป็นอุปสรรคในการบริหารจัดการ เพื่อแก้ไข ปัญหาและควรจัดประชุมสัมมนาร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิดและประสบการณ์ของคณะกรรมการกองทุนในระดับตำบล ระดับอำเภอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลือจากท่านต่อไปนี้ รองศาสตราจารย์ ดร. สมทรง สุวพานิช ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ ดร.สุณี สาคิตานันต์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรพิมล เกลิมมีประเสริฐ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัยสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภณิตา สุนทรไชย ผู้ทรงคุณวุฒิสอบวิทยานิพนธ์

เอกสารอ้างอิง

- การพัฒนาชุมชน, กรม. (2539). **ผลการดำเนินงานของกองทุนแก้ไขความยากจนของชาวชนบท**. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). **คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง**. กรุงเทพฯ : ศูนย์สภาพแวดล้อม.
- มหาดไทย, กระทรวง. (2544). **คู่มือการบริหารกองทุนหมู่บ้าน**. กรุงเทพฯ : บริษัทธันนาธุรกิจ จำกัด.
- เลขาธิการคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน, สำนักงาน. (2545). **การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน**. ร้อยเอ็ด : มปป.
- เลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนัก. (2544). **คู่มือการพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง**. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.